

תורת חיים ואהבת חסד – הכנה לחג שבועות

בס"ד

- א. הרמח"ל, נפטר כ"ו אייר ה'תק"ד, לפני כ-280 שנה. נולד באיטליה נפטר במגפה בעכו בהיותו בן 40 שנה. חיבורו המפורסם 'מסילת ישרים' נכתב בזמן שהותו באמסטרדם.
- ב. ספר מסילת ישרים - פרק ו - בבאור מדת הזריזות - והנה אדם הוא אדם ולא מלאך, על כן אי אפשר לו שיגיע לגבורתו של המלאך. אך ודאי, שכל מה שיוכל להתקרב במדרגתו אליו, ראוי שיתקרב. ודוד המלך היה משבח על חלקו ואומר (תהלים קיט): חשתי ולא התמהמהתי לשמר מצותיך:
- ג. ספר בראשית פרק יט טו-טז: וְכִמּוֹ הַשָּׁמַר עֲלֶיהָ וַיֵּאֱיֹצוּ הַמַּלְאָכִים בְּלוֹט לְאֹמֶר קוּם קַח אֶת אֲשֶׁתְּךָ וְאֶת בְּנֵי בְּלֶתֶיךָ הַנְּמֻצָאִים פֶּן תִּשְׁפָּה בְּעֵינֵי הָעִיר: וַיִּתְמַהֲמַה וַיִּחְזְקוּ הָאֲנָשִׁים בְּיָדוֹ וּבְיַד אֲשֶׁתוֹ וּבְיַד שְׁתֵּי בְּלֶתָיו בְּחֻמַּת יְדוּד עָלָיו וַיִּצְאֶהוּ וַיִּנְחֶהוּ מִחוּץ לְעִיר.
- ד. סיפור שתי בנות לוט, המשקות את אביהן יין ומרדימות אותו, והולדת עמון ומואב.
- ה. רות מתקנת את לוט – מעירה את בועז ומזרזת אותו לעשות חסד.
- ו. מסילת ישרים - פרק יט - בביאור חלקי החסידות - והנה גמילות חסדים הוא עיקר גדול לחסיד, כי חסידות עצמו נגזר מחסד ואז"ל (אבות פ"א): על ג' דברים העולם עומד ואחד מהם ג"ח. וכן מנוהו ז"ל עם הדברים שאוכל פירותיהן בעולם הזה והקרן קיימת לו לעולם הבא, ואמרו עוד (סוטה י"ד): דרש ר' שמלאי תורה תחלתה גמילות חסדים וסופה גמילות חסדים (בתחילת התורה עשה ה' לאדם ולאשתו כותנות עור, ובסוף התורה קבר את משה).
- ז. ספר מסילת ישרים - פרק יט - בביאור חלקי החסידות - והנה בארנו עד הנה החסידות מה שתלוי במעשה ובאופן העשיה, נבאר עתה התלויה בכונה [...] הכונה האמתית המצויה בחסידים אשר טרחו והשתדלו להשיגה, הוא שיהיה האדם עובד רק למען אשר כבודו של האדון ב"ה יגדל וירבה, וזה יהיה אחר שהתגבר באהבה אליו יתברך, ויהיה חומד ומתאוה אל הגדלת כבודו, ומצטער על כל שימעט ממנו [...]. ודבר זה ביארוהו בתנא ד"א ז"ל אמרו: כל חכם מישראל שיש בו דברי תורה לאמתו, ומתאנח על כבודו של הקב"ה כו', כל ימיו, ומתאוה ומיצר לכבוד ירושלים ולכבוד בית המקדש ולישועה שתצמח בקרוב ולכינוס גליות, זוכה לרוח הקודש בדבריו וכו'.

מגילת רות – חסד עם המתים

- ח. רות רבה ב, יד - אמר רבי זעירא מגלה זו אין בה לא טומאה ולא טהרה ולא איסור ולא היתר ולמה נכתבה ללמדך כמה שכר טוב לגומלי חסדים :
- ט. רות א ח: וַתֹּאמֶר נַעֲמִי לְשֵׁתִי כְלֵתִיהָ לְכֹנֶה לְכֹנֶה שְׁבִנָּה אִשָּׁה לְבֵית אִמָּה יַעֲשֶׂה אֵלַי (יעשו) יְדוּד עִמָּכֶם חֶסֶד כְּאִשֶּׁר עָשִׂיתֶם עִם הַמֵּתִים וְעַמְדִי :

מהו החסד שעשו עם המתים

1. רות רבה – שהשתדלו בתכריכים וקבורת בעליהן.
2. שרש ישי על מגילת רות, לרבי שלמה אלקבץ, בעל הפיוט לכה דודי - מצאתי כתוב כלשון הזה. יראה כי כשהייתן מכבדות אותי בחיי בני, לא היה חסד, כי אולי ממוראכם עשיתם, אבל מה שאתנה עושות עכשיו הוא חסד עם המתים שעתה נראה שמאהבה שהיה לכן עמם אתנה זוכרות, ואתנה עושות חסד עם בני ועמדי. ע"כ.
- והר"ר יוסף יחיא ז"ל כתב. "כאשר עשיתם עם המתים ועמדי", שהוא חסד של אמת הבלתי מקווה בעדו תגמול, כמוני כמתים, כי להיותי עניה וגלמודה הוא מהנמנע לתת לכן גמול כאשר הוא מהנמנע שתקוהו מן המתים, ולכן הי' יגמלכם חסד בעד כלנו. עכ"ל.
3. תרגום-שלא נשאו גברים אחרים [והאריך בשורש ישי ע"פ סוד, ושהעיקר בתוך יב"ח]
- י. רות ב כ: וַתֹּאמֶר נַעֲמִי לְכֵלְתָהּ בְּרוּךְ הוּא לִידוּד אִשֶּׁר לֹא עָזַב חֶסְדוֹ אֶת הַחַיִּים וְאֶת הַמֵּתִים וַתֹּאמֶר לָהּ נַעֲמִי קְרֹב לָנוּ הָאִישׁ מִגְּאֻלָּנוּ הוּא :
- יא. רות ובו עז ומצוות ייבום – הדרך למלכות בית דוד.
- יב. מדרש תנחומא האזינו - פרק א - איתא (בתורת כהנים) "כפר לעמך ישראלי" - אלו החיים "אשר פדית" - אלו המתים, מכאן שהחיים פודין את המתים. לכך אנו נוהגין להזכיר את המתים ביום הכפורים ולפסוק עליהם צדקה שכן שנינו בת"כ יכול משמתו לא יועיל להם הצדקה ת"ל אשר פדית מכאן כשפוסקין צדקה בשבילם מוציאין ומעלין אותן [עיין רמ"א יו"ד רמט; או"ח תרכ"א].
- יג. כתובות דף סז ע"ב - מר עוקבא [...]כי קא ניחא נפשיה [שעמד למות] אמר אייתו לי חושבנאי דצדקה אשכח דהוה כתיב ביה שבעת אלפי דינרי סיאנקי [שם מקום] אמר זוודאי קלילי ואורחא רחיקתא [צידה קלה, ודרך רחוקה שאני עומד לצאת אליה] קם בזבזיה לפלגיה ממוניה [נתן מחצית מהונו לצדקה] היכי עבד הכי והאמר ר' אילעאי באושא התקינו המבזבז אל יבזבז יותר מחומש [כלומר עד 20% ולא יותר] הני מילי מחיים שמא ירד מנכסיו אבל לאחר מיתה לית לן בה [ולכן מותר].

מקורות לשיעורו של הרב מרגלית – תורת חיים ואהבת חסד

יד. שאילתות דרב אחאי גאון – סוף סימן סד - דמר עוקבא כי קא שכיב [...] אמר הבו תילתא מנכסיי לעניי והא אמר מר המבזבז אל יבזבו יותר מחומש הני מילי מחיים אבל לאחר מיתה תילתא וכן הילכתא :

טו. הלכות צדקה - רמ"א יו"ד רמ"ט, א – בשעת מותו יכול לתת לצדקה כל כמה שירצה.
 טז. הלכות ירושה - שו"ע חו"מ סימן רפב א - כל הנותן נכסיו לאחרים והניח היורשים, אף על פי שאין היורשים נוהגים בו כשורה אין רוח חכמים נוחה הימנו, וזכו האחרים בכל מה שנתן להם. ומדת חסידות שלא להעיד בצואה שמעבירין בה הירושה מהיורש, אפילו מבן שאינו נוהג כשורה לאחיו חכם ונוהג כשורה : הגה - מי שצוה לעשות בנכסיו הטוב שאפשר לעשות, יתנהו ליורשיו כי אין טוב מזה (מרדכי פרק מי שמת) :

• דברי הבי"ח ביחס בין שני הערכים – לחלק בין אדם עשיר שיכול לתת לצדקה, ובין אדם שאם יתן לצדקה ירדו בניו מנכסיהם.

***

יז. תפילת עמידה, ברכת 'שים שלום' – ברכנו אבינו כולנו כאחד באור פניך. כי באור פניך נתת לנו ה' אלוקינו תורת חיים – ואהבת חסד.

יח. ספר אמרי מנחם, רבי אברהם מנחם דנציגר, מאלכסנדר זצ"ל- פרשת בחוקותי – וזהו שאומרים כי באור פניך נתת לנו ה' אלקינו תורת חיים ואהבת חסד, היינו כי שני אלה אחד הם, דאהבת חסד היא גם כן תורה, שבאמצעותה זוכים לתורה שקבלתה היא על ידי אהבת ריעים, כאיש אחד בלב אחד :

יט. שפת אמת לשבועות - שנת תרנ"ו ד"ה וענין - וענין קריאת רות בשבועות כי מצות יבום הוא חסד שעושין עם המת והוא בכח התורה שנקראת עץ חיים ויש בה טל של תחיה כמ"ש חז"ל אין לך אות בתורה שאין בה להחיות מתים אלא שאין אנו יודעין לדרוש. ולכן איתא חסד שעושין עם המתים הוא חסד של אמת. הרמז שזה החסד אי אפשר לעשות רק בכח התורה שנקראת אמת. וע"ז אומרים באור פניך נתת לנו כו' תורת חיים ואהבת חסד. והעוסק בתורה לשמה ואוהב חסד יש בו כח להחיות מתים ונתקיים במעשה בעז שעה חסד עם המת ונברא מזה מלך המשיח. וזה ה"י בכח התורה. כדאיתא בו עז. עוז של התורה. ולכן במתן תורה יצאה נשמתן של ישראל והתורה החזירתן להם להודיע שיש בתורה להחיות מתים. ולכן ניתנה התורה לתחתונים כמ"ש לא תמצא בארץ החיים רק בעוה"ז השפל שיש בו מיתה ניתן התורה להחיות ישיני עפר. והמשכיל יבין יותר :

מקורות לשיעורו של הרב מרגלית - תורת חיים ואהבת חסד

הבריאה מתחילה באות ב' ומתן תורה באות א

אות ב	תחילת התורה – "בראשית"	לשון ברכה לשון בית	חכמה
אות א	תחילת עשרת הדברות – "אנכי"	לשון קללה-ארור; אין אור; אויר; אחד; אהבה; אמונה; אלף-לימוד	כתר

- א. ספר שפת אמת פרשת קרח - שנת [תרמ"ח ד"ה ענין - דאיתא לא נברא העולם בא' משום שהוא לשון ארור. והתורה התחיל אנכי להודיע כי בקבלת התורה ניתקן גם שמאלא.
- ב. באר מים חיים, בראשית - אמנם תדע כי כל הנזכר הוא הכל עתה בעולם הזה שאנו בו קודם התיקון השלם ומעורב בכל דבר רע בטוב וטוב ברע [...] ולכן הוצרך לברוא העולם בבחינת החכמה הנרשמת באות הב', ואור הכתר שהוא בחינת הא' נעלם בתוכה מעט בבחינת הא' שבבראשית כאשר כתבנו למעלה [...] וזה שאמר בספר הקנה וזה לשונו, שאל משה רבינו ע"ה למטי"ט למה לא ברא הקב"ה את העולם באלי"ף, אמר ליה דלא אתחזי עלמא דמותא למברי באלי"ף דאיהו מעלמא דחיי וכו'. עד כאן. ממש כדברינו כל עוד שיש רע בעולם בחינת המות לא יוכל להאיר אור האלי"ף עד עת בלע המות לנצח, ויאיר אור החיים בעולם מבחינת הטוב לבד אז יאיר אורה של אלי"ף לשמח עולמו אשר ברא:
- ג. מצד המציאות שלנו, הברכה מתגלה בריבוי, אומנם התורה היא גילוי של מה שמעל העולם, השורש הנעלם של האחד. הגילוי של "אין עוד מלבדו".
- ד. הפטרת שבועות – מעשה מרכבה – בשבועות כולנו שייכים גם למעשה מרכבה.